

והנה באה שאילת הצרכים ומעמידה את האדם במישור נוכח האלקים כביכול, אשר זה עתה הכירו בסדור שבחיו. באה ומעודדת את האדם להציע לפניו אלקיו את פרשת צרכיו. וכך הוא "מכניס" את הקב"ה לתוך כל פרטי חייו הקטנים והגדולים, ומוסר את בעית צרכיו לרשות גבוה מעל גבוה. הנה כי כן, מכילה שאילת הצרכים בשביל האדם משמעות נפשית גדולה של בשורת נחמה. היא כאילו תלחש לו בחשאי: אלקי עולם - אביך הוא, ואתה כבר יחידו. קום קרב אליה, יותר ריותר פנימה. הוא קורא לך. הוא תמיד מצפה לבואך. וכל רצונו: להעתיך את כל מדת אהבתו הגדולה, עליך בן אדם, אשר בראך בצלמו ודמותו והעמידך כאיקונין שלו בעולם זה. התפלה מפגישה את האדם עם אלקיו, והפגישה הזאת כח עצום לה להקרין בנפש האדם חיות בהירה, אור גדול של אמונה. בתפלה האדם זוכה ומתקרב לשם ב"ה וממילא הוא זוכה ומשיג מה שלא היה יכול כלל לזכות ולהשיג בלעדו. ברחיפת הרגש הפשוטה התמים בלבד, או דרך התרכים הזוערעים של ההגיון השכלי הצולע. התפלה מצילה את האדם גם מן השטחיות הקלה, וגם מן השכלתנות המופשטת. התפלה היא עצומה של אמונה, מפני שהיא גובעת מעצומה של נפש, מפני שמזעזעת את הנקודה המסותרת ביותר של הנשמה, בהיותה ילידת ההתפעלות הטהורה, הפנימית המהותית¹⁶. היא מספרת לו לאדם על אמתותה בלשון הרחשים הלוהטים של הנשמה הצמאה לארץ חי, בחינת, ואני דעתי כי גדול היא¹⁷. מעין מפכה ממקורו הטמיר, מעמקי תעלומה. התפלה מעלה את האדם להר ה, ומכניסו לעזרה וממנה לאולם, וממנו להיכל, וממנו לסניורלפנים: לפני ה' ב"ה.

מח. תניא אבא בנימין אומר, אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ, שנאמר "לשמוע אל הרינה ואל התפילה". יסוד הדברים, כי הנה תכלית התפילה הם שני דברים, שלעומתם נחלקו חלקי התפילה, שהם רינה ותפילה, והיינו שבח ובקשה: האחד הוא ששם השי"ת חק בעולמו שע"י תפילת האדם יעשה לו צרכיו, "ותפילת ישרים רצונו"¹, "ואת שועתם ישמע וישועם"². והשני, שיוציא האדם שלמותו מן הכח אל הפועל, בהיותו מסדר רעיוניו לספר בגדולתו ית' ולהרגיל דעותיו וכל כחות נפשו לחזות בנועם ד', שהוא פרי החיים ותכלית השלמות. ובכלל סוג זה הוא הדבר העקרי של הודעת כבודו של מקום בעולמו, וקרבתו לבנ"א, וביותר לרבקים בדרכיו. והנה ראוי שיהי חקוק בלב, שגם חלק התפילה של בקשה, הוא ג"כ נמצא בעולם, כדי שע"י יבא האדם בכלל יותר לשלמותו האמיתית, הגמשכת מהכרת כבוד ד' ית'. שע"י מה שהתפילה מועלת, וע"י מה שכל שהאדם קרוב יותר לשלמותו ית', ע"י מעשיו הטובים וכשרון חכמתו ומדותיו, הוא קרוב יותר שתועיל תפילתו, ודבריו יעשו רושם לגור אומר ויקם לו³, דבר זה מביא את המין האנושי אל קרבת אלקים. וע"כ המציא השי"ת חק זה בעולמו כדי להכשיר את האדם לשלמותו. והמשכיל יבין בזה שורש מציאות התפילה, באין צורך לחשבונות הרבים של הפילוסופים. ע"כ יש בתנאי חלק הבקשה, שתהי תמיד משועבדת לחלק היותר עליון של התפילה, שהיא מצד הודעת כבודו ית'.

והנה מציאות בתי כנסיות וקדושתם בתור מקדש מעט היא, מפני שהם הבתים שעל ידם יפורסם [ענין] מציאות השי"ת וכבודו. ע"כ ראוי להראות שגם חלק הבקשה משועבד ונמצא בשביל זו התכלית, כדי להנצל משיבוש הדעת של שינוי רצון חלילה לארון כל ית'. ע"כ אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ, שהוא מקום רינה, שיסוד תפילת ביהכ"נ הוא מיוסד על החלק המעולה השכלי, שהוא הכרת גדולתו ית' וקרבתו. והנה באלה שני החלקים הכוללים של התפילה, נכללו שלשה חלקים לפי האמת, והיינו, תכלית מילוי הבקשה של צורך האדם, הוא החלק התחתון של התפילה, החלק היותר עליון מזה, הוא להכשיר את האדם להתענג על ד', והחלק היותר עליון ונשגב, הוא להודיע גדולתו ית' בעולם. וע"ז נתקנו שלשה חלקי התפילה, של ג' ראשונות וג' אחרונות ואמצעיות, הג' ראשונות להכשר מעלת האדם, ומזה יהי האדם נכון לבקשה בלא שיבוש דעת, והג' אחרונות תכליתן להכרת גדולתו ית' ע"י התפילה ופעולותיו בעולם. ע"כ אלה הב' ענינים הרוחניים אינם מקבלים חלוקה⁴, כי יסודם דבר שכלי שאינו מורכב כלל בחומר מפאת תכליתם, ע"כ חשובים הם כאחד הג' וג' אחרונות, מה שא"כ האמצעיות, שהן לתכלית חמרית, בהן יש חילוק מדרגות לפי הצרכים.

עין איה - גינת יוסף - בן א - א

ובמ"א רמזנו אחורי ביהכ"נ, כי הביהכ"נ יש לו ב' תכליות: האחת היא לגדל ולרומם שם השי"ת, ובאמת עיקר תכלית מציאות התפילה נבראה לזה, כדי שיכירו הבריות יד ד', ויראו מלפניו וילכו בדרכיו לטוב להם. והב' נסתעף מזה, שהתפילה מועלת להשיג המבוקש. והנה לו לא היתה באה מתפילה התועלת המוסרית כ"א השגת המבוקש לבדו, ודאי הי' קשה, מה תכלית וטעם יש במציאות התפילה, הלא השי"ת לא יתכן שינוי רצון לפניו, ולמה לו לתפילתו. אבל כיון שיש בתפילה תכלית מוסרית, כי ע"י ההכרה שהכל מידו ית', יוטב מצב המוסרי ותתרבה הצדקה והמשרים, כבר נמצא תועלת גדולה במציאות התפילה. והנה התכלית הפנימית העיקרית של התפילה שהיא הצד המוסרי, היא מרומזת בפנים של ביהכ"נ וצד העקרי של מציאותו, והצד הטפל של השגת המבוקש יומלץ באחורי ביהכ"נ. ע"כ כל המתפלל רק אחורי ביהכ"נ, ולצד המוסרי של התפילה לא ישים לב כלל, הוא נקרא רשע ותפילתו תועבה, כי ע"כ "מסיר אזנו משמע תורה" ולהיטיב דרכיו, "תפילתו תועבה"². כי תפילה אם לא תוצמח ממנה הטבה אל המעשים, הרי היא כחירוף וגידוף, כאילו יש שינוי רצון למעלה ח"ו, ע"כ רק תפילת ישרים רצונו³, כי בכל תפילתם הם שואבים התכונה הפנימית של התרוממות הנפש שהיא תכליתה ופריה של התפילה.

עין איה - גינת יוסף - בן א - א

סו. מגין שהקב"ה מתפלל. ציור הדבר, תכלית התפילה אצלנו היא להתרוממות הנפש שתהי מוכנת להתנהג במעלה יותר רוממה משהיא מתנהגת, ע"כ פועלת התפילה ג"כ על השגת המבוקש, שבהיותו מעולה יותר, ראוי הוא למילוי חסרונו. והנה לפניו ית' אין מעצור להשפיע רב טוב, אבל צריך שיהיו המקבלים מוכנים, וכל ההנהגה המסודרת בתורה ומצות וכל מדה נכונה, היא רק להכשיר את המקבלים לקבל הטוב המתוקן להם. אמנם ביארו כאן סוד משוב ההנהגה האלהית, ששם דרכים בהנהגתו ית' שיתעלו המקבלים להיות ראויים לקבל רב טוב יותר מכפי מדתם. ואותן הדרכים שמוכילים לכך בהנהגה הכוללת, שהם דומים ממש לתכלית שאנו משיגים ע"י התפילה, ד"ז נקרא שהקב"ה מתפלל. ומתוך שהגאולה העתידה תהי אע"פ שלא יהיו ראויים לכך¹, כמו שכ' "וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרועו"², ע"כ נקרא ביהמ"ק העתיד, בית תפילתי לגבי הקב"ה.

וזו היתה תכלית החזיון הגדול שהוא קרוב לנבואה שראה ר"י בן אלישע לפני ולפנים. אז בהיות מצב האומה הישראלית תלוי ברפיון, ומכשולות רבים גופניים ורוחניים שתו עליה, אז יוכל היות שיבא איש לרפיון ידים ולהתיאש מתקומתם של ישראל ח"ו אם ימוד מדת ההנהגה רק לפי ערך הכנת המקבלים. ע"כ גלה סודו אל עבדו³ ר"י ב"א, כי יש כאן מדה עליונה הצריכה ברכה, היינו קצת הכנה, עכ"פ מצד יחידי הדור, שהם מכשירים את הכלל לקבל הרבה יותר מכפי המדה הראויה לפי הכנתם. וזאת היא הברכה שבקש ד' צבאות מר"י בן אלישע, למען תחזקנה ידיו, ויחזק ידי עמו וכל העוסקים בעבודת הקודש, לשובב יעקב לאלקי ישעו.

עין איה - גינת יוסף - בן א - א